

การรับรู้บทบาทครูประจำชั้นเกี่ยวกับงานสุขภาพจิตในโรงเรียน ของครูสังกัดสำนักงานประถมศึกษา
จังหวัดนครศรีธรรมราช

นางนิตา ประทุมมาศ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเวชศาสตร์ชุมชน ภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม

คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2544

ISBN 974-170-172-1

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

PERCEPTIVE ROLE OF CLASSROOM TEACHERS REGARDING SCHOOL MENTAL HEALTH
ACTIVITIES AMONG TEACHERS UNDER THE JURISDICTION OF NAKHON SI THAMMARAT
PROVINCIAL PRIMARY EDUCATION

MRS. NISA PRATUMMAD

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Science in Community Medicine

Department of Preventive and Social Medicine

Faculty of Medicine

Chulalongkorn University

Academic Year 2001

ISBN 974-170-172-1

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การรับรู้บทบาทครูประจำชั้นเกี่ยวกับงานสุขภาพจิตในโรงเรียน
ของครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช

โดย

นางนิสา ประทุมมาศ

สาขาวิชา

เวชศาสตร์ชุมชน

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์นายแพทย์องอาจ วิพุธศิริ

อาจารย์ที่ปรึกษากลุ่ม

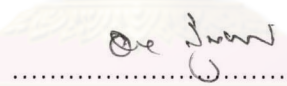
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมรัตน์ เลิศมหาฤทธิ์

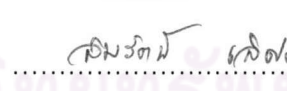
คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

.....คณบดีคณะแพทยศาสตร์
(ศาสตราจารย์นายแพทย์ภิรมย์ กมลรัตนกุล)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์นายแพทย์บดี ธนะมณี)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์นายแพทย์องอาจ วิพุธศิริ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมรัตน์ เลิศมหาฤทธิ์)

.....กรรมการ
(อาจารย์กฤษณา จันทร์ตรี)

นางนิตา ประทุมมาศ : การรับรู้บทบาทครูประจำชั้นเกี่ยวกับงานสุขภาพจิตในโรงเรียน
ของครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช. (PERCEPTIVE ROLE
OF CLASSROOM TEACHERS REGARDING SCHOOL MENTAL HEALTH
ACTIVITIES AMONG TEACHERS UNDER THE JURISDICTION OF NAKHON SI
THAMMARAT PROVINCIAL PRIMARY EDUCATION) อ.ที่ปรึกษา : รศ.นพ.องอาจ
วิพุทธศิริ , อ.ที่ปรึกษาร่วม : ผศ.สมรัตน์ เลิศมหาฤทธิ์ จำนวนหน้า 140 หน้า. ISBN 974-
170-172-1

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้บทบาทครูประจำชั้น
เกี่ยวกับงานสุขภาพจิตในโรงเรียน ของผู้บริหาร และครูประจำชั้น ใน 5 ด้าน 45 ดัชนีสำคัญ คือด้าน
การประสานงาน ด้านการส่งเสริมสุขภาพจิต ด้านการป้องกันปัญหาสุขภาพจิต ด้านการรักษาหรือช่วย
เหลือ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและบ้าน เก็บข้อมูลระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงมกราคม
2545 กลุ่มตัวอย่างเป็น ผู้บริหาร และครูประจำชั้นที่สุ่มตัวอย่างได้จำนวนทั้งสิ้น 486 คน มีผู้ตอบแบบ
สอบถามทั้งสิ้น 436 คน (ร้อยละ89.7) สถิติที่ใช้เป็นสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมานเพื่อทดสอบ
ความแตกต่าง

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย ร้อยละ 48.9 เพศหญิง ร้อยละ 51.1 มีอายุเฉลี่ย
45.4 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 86.9 มีประสบการณ์ในตำแหน่งมากกว่า 10 ปี ร้อยละ
70.9 ส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับงานสุขภาพจิตในโรงเรียน ร้อยละ 86.0 และไม่เคยรับการ
นิเทศงาน ร้อยละ97.2

เมื่อวิเคราะห์เชิงลึก พบว่า การรับรู้ระหว่างผู้บริหารกับครูประจำชั้นไม่มีความแตกต่างกันใน 5
ด้านแต่เมื่อพิจารณาดัชนีสำคัญ พบว่า ผู้บริหารมีความคาดหวังสูงกว่าครูประจำชั้นโดยเฉพาะการจัดตั้ง
คณะกรรมการดำเนินงานสุขภาพจิตในโรงเรียน การร่วมกันพัฒนาบุคลากร การใช้แบบประเมินพฤติ
กรรมและความฉลาดทางอารมณ์ การแจ้งผลและติดตามผลการรักษาของนักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพจิต
การจัดหาแหล่งทรัพยากร และการสร้างเครือข่ายในชุมชน แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาดัชนีสำคัญจะ
พบว่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้จะสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติจริงทุกรายการในครูประจำชั้น

จากผลการศึกษา ผู้บริหารคาดหวังสูงกว่าครูประจำชั้น และครูประจำชั้นมีการรับรู้สูงกว่าการ
ปฏิบัติจริง ฉะนั้นกิจกรรมที่ครูประจำชั้นปฏิบัติได้ ควรมีการพิจารณาให้มีการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพ
จิตโดยจังหวัดนครศรีธรรมราชเข้าร่วมโครงการสุขภาพจิตและป้องกันปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษา
อย่างเร่งด่วน เพื่อให้การดำเนินงานสุขภาพจิตในโรงเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ภาควิชา เวชศาสตร์ป้องกันและสังคม

สาขาวิชา เวชศาสตร์ชุมชน

ปีการศึกษา 2001

ลายมือชื่อนิติ..... *Phan apat*.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... *Dr. Sungs*.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม..... *ผศ.สมรัตน์ เลิศมหาฤทธิ์*.....

4375360730 : MAJOR COMMUNITY MEDICINE

KEY WORD : PERCEPTIVE/ROLE/CLASSROOM TEACHER/ MENTAL HEALTH ACTIVITIES/

NISA PRATUMMAD : THESIS TITLE, (PERCEPTIVE ROLE OF CLASSROOM TEACHERS REGARDING SCHOOL MENTAL HEALTH ACTIVITIES AMONG TEACHERS UNDER THE JURISDICTION OF NAKHON SI THAMMARAT PROVINCIAL PRIMARY EDUCATION)
THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. DR. ONG-ARJ VIPUTSIRI, THESIS COADVISOR ; ASST, PROF, SOMRAT LERTMAHARIT, [140] pp ISBN 974-170-172-1

This study is descriptive with the objective of studying the perceptive role of classroom teachers regarding school mental health activities of the management and classroom teachers in 5 dimensions, 45 indices which are the coordination, mental health promotion, prevention of mental disorders, care or support, and relationship between school and home. The data were collected from November to January 2002. The sampling groups are the management and classroom teachers, randomly chosen for 486 persons. Total respondents were 436 persons (89.7%). The statistics used were descriptive and quantitative to test the difference.

From the study, it was found that the sampling groups were 48.9% male and 51.1% female. The average age was 45.4 years. The bachelor graduate was 86.9%. The working experience over 10 years was 70.9%. Most respondents who have not been trained of mental health activities in the school were 86.0%. The respondents who have never been informed of work were 97.2%.

After having analyzed, it was found that the perception between the management and classroom teachers had no difference in those 5 dimensions. However, in consideration of indices, it was found that the management had higher expectation than the classroom teachers, especially for the establishment of board of mental health activities in the school, personnel development, emotional quotient and behavior assessment form, result report and treatment follow-up for the students having mental problem, resource search and network establishment in the community. However, in consideration of indices, it is found that the average point of perception was higher than the practice for all respects in classroom teachers.

The study should that, the management expectation regarding 5 dimensions were higher mean score than the classroom teachers perceptions and more over the classroom teachers had higher perception than the real practice for all indices. Because of low activities done by the classroom teachers, it was recommended that of Nakhon Si Thammarat should be entered the mental health project for the educational institute as soon as possible, for more efficient mental health activities in the school.

Department. of Preventive and Social Medicine
Field of study Community Medicine
Academic year 2001

Student's signature.....*Nisa Pratummad*.....
Advisor's signature.....*Ong-Arj Viputsiri*.....
Co-advisor's signature.....*Somrat Lertmaharit*.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากรองศาสตราจารย์นายแพทย์องอาจ วิพุทธิริ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมรัตน์ เลิศมหาฤทธิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์นายแพทย์พรชัย สิริศิริธัญกุล ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำช่วยเหลือ และชี้แนะข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ และให้กำลังใจ ด้วยดีมาตลอด ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์นายแพทย์บดี ธนะมัน ที่กรุณาเป็นประธานในการสอบวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณ อาจารย์กฤษณา จันทร์ตรี ผู้อำนวยการศูนย์สุขภาพจิตเขต 2 ที่กรุณาสละเวลามาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณอาจารย์นายแพทย์วิโรจน์ เจียมจรัสรังษี อาจารย์ประจำภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม อาจารย์กฤษณา จันทร์ตรี ผู้อำนวยการศูนย์สุขภาพจิตเขต 2 และอาจารย์เสาวณีย์ พัฒนอมร หัวหน้ากลุ่มงานจิตวิทยา สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่น กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ที่กรุณาตรวจคุณภาพเครื่องมือและชี้แนะแก้ไขข้อบกพร่อง

ขอขอบพระคุณ คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ประจำภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทุกท่านที่กรุณาให้ความรู้และคำแนะนำในการทำวิจัย

ท้ายนี้ผู้วิจัยใคร่ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ให้ความช่วยเหลือในการประสานงานระหว่างโรงเรียน เพื่อการเก็บข้อมูลอย่างดียิ่ง รวมทั้งคุณครูทุกท่านที่กรุณาให้ข้อมูลและตอบสอบถามเป็นอย่างดี และขอขอบพระคุณทุกท่านที่ไม่ได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ ที่มีส่วนช่วยเหลือสนับสนุนเป็นผลให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นิสา ประทุมมาศ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	3
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	3
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	4
สมมติฐานการวิจัย.....	5
ค่านิยมเชิงปฏิบัติการ.....	5
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	6
ปัญหาทางจริยธรรม.....	7
ข้อจำกัดของการวิจัย.....	7
การบริหารงานวิจัยและตารางการปฏิบัติงาน.....	8
งบประมาณ.....	8
2. วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้.....	9
แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและการรับรู้บทบาท.....	11
การทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและการรับรู้บทบาท.....	23
การทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตในโรงเรียน.....	25
การทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษา.....	27
3. วิธีการดำเนินงานวิจัย.....	33
ประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง.....	33
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	35
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	37
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	37

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	39
ส่วนที่ 1 การตอบกลับของข้อมูล.....	39
ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารและครูประจำชั้น.....	40
ส่วนที่ 3 การรับรู้ของผู้บริหารและครูประจำชั้นเกี่ยวกับงานสุขภาพจิตในโรงเรียน.....	43
ส่วนที่ 4 การรับรู้และการปฏิบัติจริงตามบทบาทครูประจำชั้นเกี่ยวกับงาน สุขภาพจิตในโรงเรียน.....	54
ส่วนที่ 5 ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการรับรู้บทบาทครูประจำชั้นเกี่ยวกับงาน สุขภาพจิตในโรงเรียน.....	65
ส่วนที่ 6 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานสุขภาพจิตในโรงเรียนของครูประจำชั้น.....	72
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	80
สรุปผลการวิจัย.....	80
อภิปรายผลการวิจัย.....	92
ข้อเสนอแนะ.....	97
รายการอ้างอิง.....	99
ภาคผนวก.....	106
ภาคผนวก ก. แบบสอบถาม.....	107
ภาคผนวก ข. รายงานเมผู้ทรงคุณวุฒิ.....	131
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	132

4.1 จำนวนและร้อยละของการตอบกลับแบบสอบถาม.....	39
4.2 จำนวน และร้อยละของครู จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและชนิดของครู.....	41
4.3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้รายด้านและระดับนัยสำคัญทางสถิติ.....	43
4.4 ร้อยละของผู้บริหารและครูประจำชั้นตามการรับรู้บทบาทครูประจำชั้น ด้านการประสานงานจำแนกรายข้อ.....	45
4.5 ร้อยละของผู้บริหารและครูประจำชั้นตามการรับรู้บทบาทครูประจำชั้น ด้านการส่งเสริมสุขภาพจิตจำแนกรายข้อ.....	47
4.6 ร้อยละของผู้บริหารและครูประจำชั้นตามการรับรู้บทบาทครูประจำชั้น ด้านการป้องกันปัญหาสุขภาพจิตจำแนกรายข้อ.....	49
4.7 ร้อยละของผู้บริหารและครูประจำชั้นตามการรับรู้บทบาทครูประจำชั้น ด้านการรักษาหรือช่วยเหลือจำแนกรายข้อ.....	51
4.8 ร้อยละของผู้บริหารและครูประจำชั้นตามการรับรู้บทบาทครูประจำชั้น ด้านความสัมพันธ์ โรงเรียน บ้าน จำแนกรายข้อ.....	53
4.9 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนบทบาทครูประจำชั้น รายด้านและระดับนัยสำคัญทางสถิติ...54	
4.10 ร้อยละของครูประจำชั้นตามการรับรู้และการปฏิบัติจริงด้านการประสานงาน จำแนกรายข้อ.....	56
4.11 ร้อยละของครูประจำชั้นตามการรับรู้และการปฏิบัติจริงด้านการส่งเสริมสุขภาพจิต จำแนกรายข้อ.....	58
4.12 ร้อยละของครูประจำชั้นตามการรับรู้และการปฏิบัติจริงด้านการป้องกันปัญหาสุขภาพจิต จำแนกรายข้อ.....	60
4.13 ร้อยละของครูประจำชั้นตามการรับรู้และการปฏิบัติจริงด้านการรักษาหรือช่วยเหลือ จำแนกรายข้อ.....	62
4.14 ร้อยละของครูประจำชั้นตามการรับรู้และการปฏิบัติจริงด้านความสัมพันธ์ โรงเรียน บ้าน จำแนกรายข้อ.....	64
4.15 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้รายด้านและระดับนัยสำคัญทางสถิติ จำแนกตามเพศ.....	65
4.16 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้รายด้านและระดับนัยสำคัญทางสถิติ จำแนกตามอายุ.....	66
4.17 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้รายด้านและระดับนัยสำคัญทางสถิติ	

จำแนกตามวุฒิการศึกษา.....	67
4.18 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้รายด้านและระดับนัยสำคัญทางสถิติ จำแนกตามสถานภาพสมรส.....	68
4.19 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้รายด้านและระดับนัยสำคัญทางสถิติ จำแนกตามประสบการณ์การทำงานในตำแหน่ง.....	69
4.20 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้รายด้านและระดับนัยสำคัญทางสถิติ จำแนกตามการอบรม.....	70
4.21 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้รายด้านและระดับนัยสำคัญทางสถิติ จำแนกตามการได้รับการนิเทศงาน.....	71
4.22 ร้อยละของครูประจำชั้นจำแนกตามลักษณะปัญหาในการปฏิบัติงานสุขภาพจิต ในโรงเรียน.....	72
4.23 จำนวนและร้อยละของปัญหาหรืออุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านแรงจูงใจ จำแนกตามลักษณะปัญหาด้านแรงจูงใจ.....	73
4.24 จำนวนและร้อยละของปัญหาหรืออุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านงบประมาณ จำแนกตามลักษณะปัญหา.....	74
4.25 จำนวนและร้อยละของปัญหาหรืออุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านวัสดุ อุปกรณ์ จำแนกตามลักษณะปัญหา.....	74
4.26 จำนวนและร้อยละของปัญหาหรืออุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการดำเนินงาน จำแนกตามลักษณะปัญหา.....	75
4.27 จำนวนและร้อยละของปัญหาหรืออุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการประสานงานระหว่าง โรงเรียน กับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำแนกตามลักษณะปัญหา.....	76
4.28 จำนวนและร้อยละของปัญหาหรืออุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านทรัพยากรบุคคล จำแนกตามลักษณะปัญหา.....	77
4.29 ร้อยละของผู้บริหารจำแนกตามลักษณะความคิดเห็น.....	78
4.30 ร้อยละของครูประจำชั้นจำแนกตามลักษณะความคิดเห็น.....	79
5.1 ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการรับรู้บทบาทครูประจำชั้นเกี่ยวกับงานสุขภาพจิต ในโรงเรียน.....	90